

تعامل حوزه علمیه و رسانه در بیانات مقام معظم رهبری و ارائه الگوی مطلوب

نویسنده: ایمان سالاری پاک^۱

پذیرش: ۱۳۹۶/۰۷/۲۹

دریافت: ۱۳۹۶/۰۷/۱۲

چکیده

رسانه‌ها در دنیای امروز، فکر، فرهنگ، رفتار و هویت فرهنگی جوامع را شکل می‌دهند و می‌توانند در بهبود وضعیت زندگی انسان و گسترش صلح و امنیت جهانی موثر بوده و زمینه‌ساز ارتقای اخلاق و معنویت باشند. در این میان، حوزه علمیه در شرایط کنونی و در عرصه جنگ رسانه‌ای با ایجاد تعامل با رسانه‌ها می‌تواند به عنوان چشم و زبان انقلاب اسلامی برای انتشار پیام انقلاب و اندیشه اسلام ناب محمدی ﷺ قلمداد شود.

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی عرصه‌های تعامل حوزه علمیه و رسانه‌ها در سخنان مقام معظم رهبری و ارائه الگوی مطلوب و راهکارهای تحقق این تعاملات است. آن‌چه از بررسی اسنادی سخنان مقام معظم رهبری درباره تبیین وظایف حوزه علمیه و رسانه ملی به دست می‌آید، این‌که به طور مستقیم و غیر مستقیم به ۳ مقوله اصلی حمایت، هدایت و نظارت و زیرمقوله‌های آن اشاره شده است.

در مجموع، ۳ مقوله و ۳۳ زیرمقوله شناسایی و احصا شد که ناظر به آن‌ها ۳۷۳ راهکار و روش برای تعامل حوزه و رسانه‌ها بیان شده است؛ این راهکارها در قالب جدول به عنوان راهکارهای بالقوه در نتیجه‌گیری تحقیق بیان شده است که با روش مصاحبه عمیق با ۹ نفر از استادان حوزوی متخصص در عرصه رسانه صورت گرفته است.

واژگان کلیدی: حوزه علمیه، رسانه، عرصه‌های تعامل، الگوی مطلوب، مقام معظم رهبری

---

۱. کارشناس ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، دانشکده صدا و سیما قم، salary2742@gmail.com

مقدمه

امروزه رسانه‌های غربی و امپراطوری‌های رسانه‌ای به دنبال این هستند تا از فرهنگ و هنر علیه ارزش‌های والای بشری و ادیان آسمانی استفاده کنند و کشورهایی می‌توانند در این جنگ رسانه‌ای از فرهنگ دینی و ملی خود پاسداری کنند که بتوانند هنرمندان انقلابی و متدین و برخوردار از انگیزه پاک و ناب تربیت کنند؛ این امر نیز محقق نخواهد شد مگر آن‌که نهادهای فرهنگی که متولی امر دین و فرهنگ یک جامعه هستند، در این عرصه ورود پیدا کرده و از چنین هنرمندان و برنامه‌هایی، حمایت و تشویق مادی و معنوی به عمل آورند تا در این جنگ، ناتوی فرهنگی که در قالب برنامه‌های هنری مختلف ساخته و از طریق رسانه‌های جمعی در اختیار آنان قرار می‌گیرد، رنگ نیازند.

این حمایت می‌تواند از طریق تولید محتوای هنری، پژوهش‌های برنامه‌ای، تربیت روحانیون سخنور و مشاور و تشویق آثار موفق و دست اندرکاران آن‌ها صورت گیرد که این خود، باعث باز شدن باب معرفت دینی روشن‌بینانه، تولید برنامه‌های پُر مغز و کیفیت هنری و ساختن انسان باب اسلام و انقلاب خواهد شد؛ البته تا زمانی که نهادهای فرهنگی از رسانه‌ها- به خصوص رسانه ملی- حمایت نکنند، نمی‌توان آن‌ها را هدایت و نظارت کرد.

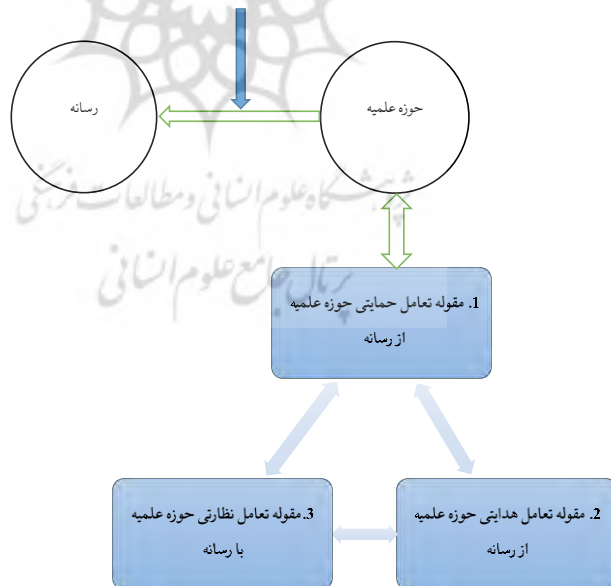
با توجه به این ضرورت و اهمیت، مجموعه سخنرانی‌های مقام معظم رهبری خطاب به حوزه علمیه و رسانه ملی- مکتوب و غیر مکتوب- مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت که همگی به طور مستقیم و غیر مستقیم به این مطلب اشاره دارند که این دو نهاد فرهنگی و تربیتی می‌توانند در عرصه‌های مختلف- اعم از حمایت، هدایت و نظارت- بایکدیگر تعامل برقرار کنند.

به بیان دیگر، بعضی خطابات مقام معظم رهبری به صورت عام بیان گردیده است؛ یعنی به صراحت حوزه علمیه را مخاطب قرار نداده است، ولی حوزه نیز

داخل در آن خطاب‌ها قرار می‌گیرد و برخی دیگر، خاص حوزه است؛ یعنی اگر حوزه در آن عرصه‌ها ورود پیدا نکند، رسانه‌ها و رسانه ملی نمی‌توانند آن عرصه‌ها را پوشش دهند و به سرانجام برسانند.

مدل نظری تحقیق

مدل، از ریشه لاتینی *Modus* به معنای اندازه گرفته شده است؛ هم‌چنین کمک می‌کند به متن و درون پدیده‌هایی که نمی‌توان - مستقیماً - آن‌ها را دید، هدایت شود. مدل جزئی کوچک یا بازسازی کوچکی از یک شیء بزرگ است که از لحاظ کارکرد با شیء واقعی یکسان است (گرچی و برخوردار، ۱۳۸۸: ۳۳) و رابطه بین طرح نظری - تئوری - و کار جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات است. نمودار ۱: مدل نظری تعامل حوزه با رسانه در بیانات مقام معظم رهبری

این مدل که برگرفته از مجموعه بیانات مقام معظم رهبری است؛ به صورت مستقیم و غیر مستقیم به عرصه‌های تعامل حوزه علمیه با رسانه‌ها پرداخته و به این مطلب تأکید دارد که حوزه علمیه می‌تواند در هر سه عرصه مورد اشاره با رسانه تعامل داشته باشد.

آنچه در این مدل نظری از اهمیت زیادی برخوردار است آن‌که این مقوله‌ها با هم در ارتباط هستند و نمی‌توان آن‌ها را بیگانه از یکدیگر دانست. به تعبیر دیگر، زمانی حوزه علمیه می‌تواند این عرصه‌ها و مقولات را با ضریب بالایی عملیاتی کند که هر سه مقوله را با هم در جهت تعامل با رسانه انجام دهد.

در ادامه با تمرکز بر هر سه حوزه مورد اشاره در مدل و زیرشاخه‌های آن، رویکرد مقام معظم رهبری - در هر حوزه - بیان می‌شود:

۱. حوزه علمیه و تعامل حمایتی از رسانه

در غیاب شما معمولاً با آقایان روحانیون و علما و حوزوی‌ها این حرف را می‌زنم و می‌گویم که این آقایان حق دارند از شما گله کنند و بگویند که این حوزه علمیه کجاست و چرا به ما کمک نمی‌کند. شما این بار سنگین را بر دوش دارید؛ حقیقتاً باید به شما کمک کنند، این حق شماست که این را بخواهید. (۱۳ اسفند ۱۳۷۸)

- تشویق از آثار موفق و دست‌اندرکاران آن

من قدر کارهای نمایشی را می‌دانم... می‌دانم پشت سر هر دقیقه‌ای، بلکه هر ثانیه‌ای از این فیلم یا سریالی که شما ساخته‌اید، چقدر فکر، ابتکار، خلاقیت، هنر، تلاش، زحمت و گاه بیخوابی‌های طولانی وجود دارد... از پیدا کردن سوژه تا نوشتن فیلمنامه، تا پیدا کردن کارگردان و سپردن به کارگردان، تا عوامل تولیدی، تا گریم، دکور، لباس، تا فیلمبرداری، تا تدوین - آن مرحله آخر - و نمایش... واقعاً هم مقتضای تکلیف ماست که قدرشناسی و تشکر کنیم. (۱۲ تیر ۱۳۸۴)

امروزه در سطح جهان بیشترین استفاده از فرهنگ و هنر علیه ارزش‌های والای بشری، اعتقادات انسانی و ادیان آسمانی صورت می‌گیرد و در این شرایط، اصحاب فرهنگ و هنر کشور باید جوانان تازه‌کار در عرصه هنر را مورد حمایت مادی و معنوی قرار دهند و آنان را به ایستادگی استقلال و سخن گفتن از حقایق زبان هنر تشویق کنند. (۲۰ فروردین ۱۳۷۹)

- حمایت از تولید محتوای هنری ناب

وقتی خلأ بیان اندیشه‌های ناب و قدیم و صحیح مشاهده شد، اندیشه‌های مغشوش، غش‌دار، اندیشه‌های ناسالم و ناصحیح در بازار می‌آیند... اگر جنس خالص صحیح خوب... در دسترس مردم گذاشتند، بدیهی است که مردم، سراغ جنس ناسالم - اگر باشد - نخواهند رفت؛ وقتی... خلأ پیدا شد، بازار جنس بدلی و سکه قلابی رواج پیدا خواهد کرد. (ر. ک: آقائوری، ۱۳۹۰: ۴۹)

بعد از آن که مصرف فرهنگی را پیدا کردیم، قلمی که باید این بودجه صرف آن بشود، پیدا کردیم، برویم سراغ محتوایش... در زمینه‌های فرهنگی، دنبال کارهای تشریفاتی و ویترونی نباشید. نمایش دادن کار فرهنگی، نه این‌که فایده‌ای ندارد؛ ضرر هم دارد. در زمینه فرهنگ باید دنبال کارهای محتوایی و اصیل و واقعی رفت که امروز نیاز عمده کشور هم این است. (۸ شهریور ۱۳۸۹)

تولید کلام و تصویر... یکی از مهم‌ترین کارهایی است که امروز هنر تبلیغ و پیام‌رسانی به آن متکی است. اگر در تولید پایمان بلغزد، اشتباه یا کوتاهی کنیم - حتماً - ضربه را خورده‌ایم. (۱۵ بهمن ۱۳۸۱)

- حمایت پژوهش‌های برنامه‌ای

بقای دین مدیون تلاش علمی حوزه‌هاست؛ بدانید که بدون تحقیق، بدون نوآوری، بدون ژرف‌یابی، انسان در هیچ مقوله‌ای نمی‌تواند به هدف‌های والا

دست پیدا کند. اگر این نوآوری نباشد، نتیجه همان یک جا ایستادن و درجا زدن و با دنیای پیرامون خود، به تدریج بیگانه‌تر شدن، خواهد بود. (ر. ک: آقانوری، ۱۳۹۰: ۵۰۵)

من متأسفانه می‌بینم که فیلم‌های داخلی ما نقص‌های زیادی دارد و مهم‌ترین نقصش در فیلمنامه‌هاست... مضمون‌ها پوچ است و اصلاً مناسب با آن شکوه و اوج انقلاب و واقعیت‌های بسیار عمیق و ظریف و زیبایی جامعه ما نیست و آن پیچیدگی و عمق معارفی که در اختیار ماست، در آن‌ها دیده نمی‌شود... افراد با استعداد و جوانان انقلابی را بنشانید و از آن‌ها جدی بخواهید که بیایند مناظر به یادماندنی انقلاب را در فیلمنامه‌های بسیار هنرمندانه و انسانی و حاکی از اوج درک و فهم نویسنده که انسان گاهی در بعضی از فیلمنامه‌های خارجی، این معنا را مشاهده می‌کند تصویر کنند؛ بعد آن‌ها را به سلک نمایش بکشید و نشان بدهید. خلأ فیلم‌های خارجی را در این جا پُر کنید، به نظر من این تکلیف اصلی است. (۷ بهمن ۱۳۷۰)

- تربیت روحانیون سخنور و مشاور

لازمه تشکیل چنین مجموعه‌ای از مشاوران روحانی صاحب‌نظر و آگاه و توانا در صدا و سیما، امکان اعمال نظر و جهت‌دهی صحیح در برنامه‌ها است. (۱ آذر ۱۳۸۹)

در این عرصه- هنر اسلامی و سینمای دینی- جوان‌های مؤمن، با طراوت و شاداب و دارای نگاه نو و همت بلند، موتور محرک برای حرکت رو به جلو هستند و پیشکسوتان نیز باید با بیان تجربیات خود و تربیت نیروهای جدید و کارآمد، به این حرکت شتاب بیشتری ببخشند. (۱ اسفند ۱۳۹۱)

- نگاه اجتهادی به هنر و سینما به عنوان لوازم ایجاد تمدن اسلامی

لزوم ترسیم هدف بلندمدت برای بیداری اسلامی در کشورهای مسلمان است؛ نقطه متعالی و والایی که بیداری ملت‌ها را باید سمت و سو دهد و آنان را به آن

نقطه برساند. با شناسایی این نقطه است که می‌توان نقشه راه را ترسیم کرد و هدف‌های میانی و نزدیک را در آن مشخص نمود. این هدف نهایی نمی‌تواند چیزی کمتر از ایجاد تمدن درخشان اسلامی باشد. امت اسلامی با همه ابعاض خود در قالب ملت‌ها و کشورها، باید به جایگاه تمدنی مطلوب قرآن دست یابد.

شاخصه اصلی و عمومی این تمدن، بهره‌مندی انسان‌ها از همه ظرفیت‌های مادی و معنوی‌ای است که خداوند برای تأمین سعادت و تعالی آنان در عالم طبیعت و در وجود خود آنان تعبیه کرده است... نگاه اجتهادی و عالمانه به عرصه‌های گوناگون، از علوم انسانی تا نظام تعلیم و تربیت رسمی و از اقتصاد و بانکداری تا تولید فنی و فناوری و از رسانه‌های مدرن تا هنر و سینما و تا روابط بین‌الملل و غیره و غیره، همه از لوازم این تمدن‌سازی است. (۹ اردیبهشت ۱۳۹۲)

- تربیت نیروی هنرمند انقلابی

انقلاب آن‌وقتی می‌تواند خودش را در قالب هنر بیاورد که هنرمند خودی داشته باشد و خودش هنرمند را پرورش بدهد؛ البته یک عده از جوانان دارند این کارها را می‌کنند، خیلی هم خوب است، شما هم در هر جا و به هر شکل هستید، این کار را بکنید. به بُرایی این سلاح توجه کنید، به بهره‌وری فراوان دشمن انقلاب از این سلاح توجه کنید، به این‌که مفاهیم انقلاب-خوب- می‌توانند در قالب هنرهای گوناگون واقع بشوند، توجه کنید و احساس نمایید که این یک ارزش است. (۱۵ مهر ۱۳۷۰)

- استفاده از هنر نویسندگی و فیلم برای تبلیغ در حوزه اسلامی

آن‌ها بسیاری از فیلم‌ها را ساخته‌اند که ظاهرش هم نشان نمی‌دهد؛ اما تبلیغ مسیحیت است... غرض تبلیغات است که ما آن را نداریم. این کارها، کارهایی نیست که یک‌شبه انجام گیرد. امروز اگر شما در این زمینه‌ها شروع

به کار کردید و تولید امواج صوتی و تصویری - به خصوص تصویری - داشتید، شاید ۱۰ سال دیگر، این توانایی برای حوزه به وجود آید؛ ولی ما فعلاً این را نداریم... نارسایی در امر تبلیغ وجود دارد؛ ولی اهتمام به امر تبلیغ به عنوان امری که مربوط به نظام است، در حوزه نیست. (۱۳ آذر ۱۳۷۴)

- فیلم سازی بر پایه معارف اسلامی

اگر ما در گذشته علمایی داشتیم که حرف می زدند یا می نوشتند یا شبها را بر طرف می کردند و یا معارف می گفتند، امروز چند برابر آن تعداد با کیفیت های بالا مورد نیاز است. کتاب ها و جزوه ها و مجلات و رسانه هایی لازم است که همین رسالت را به عهده گیرند و راجع به دین و معارف و اخلاق بنویسند و بگویند... علمای دین بایستی نوشته های مربوط به معارف اسلامی را - چه به صورت کتاب و جزوه و چه به صورت مجله و مطبوعات گوناگون - فراهم کنند تا هنرمندان از روی آن ها - مثلاً - فیلم درست کنند و یا برنامه های گوناگون بسازند. (۱۴ شهریور ۱۳۸۴)

هنر، بهترین وسیله برای انعکاس همین مفاهیم و همین مسائل است... اگر انقلاب و جامعه اسلامی از هنر فاخر و برجسته برخوردار نباشد، نخواهد توانست مکونات قلبی خود را به مخاطبان خودش برساند و با آن ها ارتباط برقرار کند... عین همین خسارت شاید از جهتی بزرگتر از این خسارت، خسارت آن جمعی است که از ابزار هنر بی نصیب باشند؛ چون هنر چیزهایی را منعکس می کند که بیان ساده و عادی نمی تواند آن ها را منعکس کند؛ مخصوصاً به نسل های آینده و همین طور به نسل کنونی. هنر را مغتنم بشمارید و در جهت اسلامی به کار ببرید، هنر را با معیارهای اسلامی یاد بگیرید و یاد بدهید و آن را به کار ببرید تا بتوانید مفاهیم و ارزش های الهی و اسلامی را به مردم نشان بدهید. امروز دنیا محتاج حقایق اسلامی است. (۱۴ شهریور ۱۳۷۴)

- ارائه محتوای دینی به جامعه فیلمساز متعهد

این آدمی که در محیط غیر دینی پرورش پیدا کرده، هرگز علم دین نخوانده، خیلی‌شان با قرآن آشنا نیستند، با نهج البلاغه و حدیث آشنا نیستند، چه می‌دانند چه باید بیاید در محتوای این فیلم‌ها. ما که می‌دانیم، باید آماده کنیم و کمک کنیم. وقتی ما توانستیم این فکرها را منظم کنیم، مرتب کنیم، منطقی کنیم، قابل فهم کنیم، باورپذیر کنیم، آن را در مجموعه‌هایی در اختیار گذاشتیم، این هنرمند وقتی می‌خواند، خودش تحت تأثیر قرار می‌گیرد؛ لذا هنرمندی که سابقه دینی و ریشه دینی دارد، انسان می‌بیند فیلم خوبی هم اتفاقاً می‌سازد که البته بندرت مواردی پیش می‌آید؛ پس کار ماست، کار روحانیت است که در این زمینه این کمبودها را برطرف کند. (۲۵ شهریور ۱۳۸۹)

- جانمایی نقش در تولید آثار فاخر

نمی‌شود رفت سراغ کارگردان و بقیه او را گرفت که شما چرا؟ خوب، من یک مقدار وزارت ارشاد را، یک مقدار سازمان تبلیغات را، یک مقدار حوزه علمیه را، یک مقدار آن کسانی که صاحبان اندیشه دینی هستند، همین اندیشه‌های عرفانی، حکمت متعالیه... این‌ها را مخاطب قرار می‌دهم و می‌گویم شما برای برخورداری کشور از این هنر فاخر... چه کرده‌اید؟ شما چه کرده‌اید؟ چنانچه در آن زمینه کاری انجام نگرفته باشد، من از یک کارگردان خیلی توقع نمی‌کنم. هنرمند با استعداد ما که اثرش یا خالی است یا حداقل نسبت به این ارزش‌های مورد نظر ما خیلی پُربار نیست، از او توقع نمی‌کنم که چرا این اثر آن‌چنانی که من می‌پسندم، نیست. بنابراین من نمی‌توانم قبول کنم که آماج این ناامنی، کارگردان‌های ما باشند و اگر چنین واقعیتی وجود داشته باشد، واقعیت نابحق و نابجایی است. (۲۳ اردیبهشت ۱۳۸۵)

- مقابله با شرکت‌های بزرگ استکباری رسانه‌ای

امروز استکبار به این اکتفا نمی‌کند که شمشیر نشان بدهد، شمشیر هم نشان می‌دهد؛ اما در کنار او به ده‌ها شیوه دیگر متوسل می‌شود برای این‌که آن فکر غلط، آن راه خطا، آن روش ستمگرانه و طغیان‌گر را بر ملت‌ها تحمیل کند. امروز طبق اطلاعات قطعی ثابت شده است که مؤسسه عظیم هالیوود و شرکت‌های بزرگ سینمایی با سیاست‌های استکباری آمریکا همراهی و همکاری مستمر و باب میل دارند... امروز شما برای این‌که اسلام را، دین را، حقیقت را، صراط مستقیم را، هم به مردم نشان بدهید، هم مردم را در این صراط به راه بیندازید، با مشکلات بزرگی روبه‌رو هستید. باید با زمان، خودمان را تطبیق دهیم... غیر از علمای دین، غیر از مرزداران عقیده چه کسی باید در مقابل این تیره‌های مسموم و زهرآگین بایستد و قرار بگیرد؟ (۲۳ اردیبهشت ۱۳۸۸)

- حمایت از فیلمساز ارزشی

امروز می‌بینیم در میان بچه‌های جوان ما، سینماگران خوب، نمایشنامه‌نویسان خوب، کارگردانان خوب، شعرای خوب و داستان‌نویسان خوب، زیادند؛ انقلاب است که این نیروها را آزاد کرد. یکی از کارهای دشمن این شد که این مجموعه‌های مؤمن را منزوی کند... من بارها از اعماق جان، قلبم برای این جوانان مؤمن و انقلابی، سوخته و گداخته است. بارها تأسف خورده‌ام که چرا باید به جوانان به این خوبی، بی‌اعتنایی شود؟ این‌ها هیچ چیزشان از آن کسانی که در جاهایی به عنوان هنرمند معروف شده‌اند، کمتر نیست. در بسیاری از امور، از آن‌ها خیلی هم بهترند؛ اما به این‌ها بی‌اعتنایی می‌شود. وقتی که انسان مطلب را به درستی کاوش می‌کند، می‌بیند سر رشته می‌رسد به اراده خباثت‌آمیزی در نقطه‌ای! مسؤولین هم متوجه نیستند. (۲۱ مرداد ۱۳۷۱)

- تکیه به هنرمندان مؤمن رسانه‌ای

اگر می‌خواهید هنر این کشور رشد و اعتلا پیدا کند، به هنرمند جوان مؤمن تکیه کنید. او می‌تواند از اسلام و از انقلاب و از این کشور دفاع کند... هنوز خیلی کارها در این کشور در زمینه فرهنگی وجود دارد که باید انجام گیرد. منظورم این است که در محیط‌های فرهنگی، به نیروهای مؤمن تکیه شود. این‌ها سدی در مقابل تهاجم فرهنگی هستند. (۲۱ مرداد ۱۳۷۱)

- فراهم کننده ظرفیت‌های تربیتی، آموزشی و پرورشی مسائل رسانه‌ای

حوزه علمیه به عنوان قلب روحانیت شیعه می‌تواند ظرفیت گسترده‌ای برای نظام اسلامی در خصوص مسائل رسانه‌ای، آموزش و پرورش و تربیتی فراهم کند. (۲ آبان ۱۳۸۹)

۲. حوزه علمیه و تعامل هدایتی از رسانه

من بخشی از نقایص موجود در مسائل فرهنگی به ویژه صدا و سیما و آموزش و پرورش را متوجه روحانیت و حوزه علمیه می‌دانم؛ زیرا وظیفه جهت‌دهی صحیح فرهنگی و منطبق با ارزش‌ها و اعتقادات دینی بر عهده روحانیت و حوزه علمیه است. (همان)

- تبیین مؤلفه‌های رسانه با رویکرد دینی

این لباس هزاران سال است که لباس علم است؛ نمی‌گوییم فقط علما این لباس را داشته‌اند، هزاران سال است که زی اهل علم در روحانیت شیعه - از زمان شیخ مفید و شیخ طوسی تا حالا - محور و مرکز امید مردم برای امور بوده است. یکی از آن‌ها عبارت از تبیین مسائل دینی است؛ یعنی مردم در طول این هزار سال، همواره از علمای دین توقع داشتند که برایشان مسائل اسلامی را تبیین کنند. (ر. ک: آقائوری، ۱۳۹۰: ۵۰۸)

نکته دیگر بحث هنر دینی است... هنر دینی به هیچ وجه به معنای قشری‌گری و تظاهر ریاکارانه دینی نیست و این هنر لزوماً با واژگان دینی به وجود نمی‌آید. ای بسا هنری صد درصد دینی باشد؛ اما در آن از واژگان عرفی و غیر دینی استفاده شده باشد... هنر دینی آن است که بتواند معارفی را که همه ادیان و پیش از همه، دین مبین اسلام به نشر آن در بین انسان‌ها همت گماشته‌اند و جان‌های پاکی در راه نشر این حقایق نثار شده است، نشر دهد، جاودانه کند و در ذهن‌ها ماندگار سازد. این معارف، معارف بلند دینی است... هنر دینی این معارف را منتشر می‌کند.

هیچ لزومی ندارد که در محاورات سینمایی یا در تئاتر، نام و یا شکلی که نماد دین است، وجود داشته باشد تا حتماً دینی باشد... آن چیزی که در هنر دینی به شدت مورد توجه است، این است که این هنر در خدمت شهوت و خشونت و ابتذال و استحاله هویت انسان و جامعه قرار نگیرد.

جامعه ما بعد از پیروزی انقلاب اسلامی احساس هویت کرد؛ یعنی شخصیت خودش را باز یافت... انقلاب ما را زنده کرد و به ما شخصیت داد. انقلاب به ما آموخت که یک ملت می‌تواند در اساسی‌ترین مسائل جهانی، سخن و موضعی داشته باشد و آن را با صراحت و بدون توجه به این‌که قدرتمندان و قلد‌رهای عالم چه می‌خواهند، ابراز کند و پای آن بایستد. ارزش یک ملت در جامعه بین‌الملل به این چیزهاست، نه به دنباله‌روی کورکورانه؛ آن هم نه از چیزهای خوب، بلکه از نقاط منفی.

کسانی که با نظرات من در این زمینه‌ها آشنا هستند، می‌دانند که بنده معتقد نیستم که هنر با بخشنامه و دستور و فرمان و حکم و این‌طور چیزها درست می‌شود؛ این از آن چیزهایی است که با حکم درست نمی‌شود، باید انگیزه وجود داشته باشد؛ هر چند انگیزه‌های ناپاک هم وجود دارد. (۱ مرداد ۱۳۸۰)

- روش‌شناسی و عملیاتی نمودن ترفیق معارف اسلامی در قالب هنری

آیا در زمینه انعکاس آن معارف ارزشی اسلامی که من معتقدم در سینمای ما نشان زیادی از آن‌ها وجود ندارد، به آن سازنده فیلم، به آن کارگردان و حتی به آن بازیگر، کاری انجام گرفته و منعکس نشده است؟ من به خودم نگاه می‌کنم، به حوزه علمیه‌مان نگاه می‌کنم و به دستگاه‌های مدیریت فرهنگی‌مان نگاه می‌کنم، می‌بینم نه، ما در این زمینه کم‌کاری داشته‌ایم. (۲۳ خرداد ۱۳۸۵)

در تمامی برنامه‌های ارائه شده نباید جهت‌گیری اسلامی و انقلابی را رها کنیم. (۳ دی ۱۳۶۴)

صدا و سیما را یک دانشگاه بدانید برای تدریس اصول اسلام انقلابی، برداشت ما از صدا و سیما این است. (۷ مرداد ۱۳۶۹)

- تربیت طلاب میان‌رشته‌ای؛ دین و رسانه

نیاز حوزه به مدرس و محقق و مؤلف و فنان در فنون مختلف... بحمدالله، این امر در حوزه‌ها تأمین می‌شود... لیکن اگر شما به ۲۰ سال بعد حوزه نگاه کنید، می‌بینید این‌هایی که هستند، کم‌اند. (۱۴ شهریور ۱۳۷۴)

- آموزش و هدایت هنرجویان رسانه‌ای

حضور روحانیون در صدا و سیما فقط به معنای سخنرانی و وعظ و خطابه نیست؛ بلکه باید حضوری عمیق‌تر و تأثیرگذارتر باشد. انجام این وظیفه مهم نیازمند مجموعه‌ای روحانی و مطلع از مسائل هنری به ویژه چگونگی بروز انحراف در این مسائل و آشنا با راه‌های جلوگیری از انحراف در جهت‌گیری‌های فرهنگی و هنری است. (۱ آبان ۱۳۸۹)

صدا و سیما به عنوان یک دستگاه تأثیرگذار بر رفتار، اندیشه‌های سیاسی، عقاید مذهبی و فرهنگ عمومی، باید هدایتگر جامعه در جهت خیر و صلاح باشد. (۵ مهر ۱۳۷۳)

- تبیین فرهنگ استفاده صحیح از رسانه

روحانیت و حوزه علمیه در این شبکه عظیم فرهنگی و تربیتی وظیفه‌ای مهم و حساس دارند و باید نیروهایی را تربیت کنند که توانایی تأثیرگذاری و جهت‌دهی صحیح فرهنگی در آموزش و پرورش را داشته باشند. (۱ آبان ۱۳۸۹)

مسئولیت اساسی که امروزه، طلبه جوان و فاضل حوزه علمیه بر دوش دارد... مواجهه با امواج فکری و آماده شدن برای مقابله و مبارزه است که این مبارزه- لزوماً- منبر رفتن و نوشتن نیست؛ اما- لزوماً- با تولید و پرورش فکر همراه است... اگر بخواهید در این نهضت، یک گوشه کار را بگیرید و مؤثر باشید، باید عالم و دانا باشید. (۸ آبان ۱۳۸۰)

هدف سازمان صدا و سیما در جمهوری اسلامی چیست؟... تأثیر گذاشتن بر روی انسان‌ها، کشاندن آن‌ها به سمت آن انسانی که اسلام و بینش انقلاب اسلامی، آن را می‌خواهد بسازد و به وجود بیاورد. (۸ بهمن ۱۳۷۰)

هدف اصلی ما سازندگی مردم به شکلی است که اسلام و انقلاب می‌خواهد. (۷ بهمن ۱۳۷۰)

- برنامه‌ریزی دقیق و بلندمدت در زمینه سینمای دینی

نگاه به هنر اسلامی و سینمای دینی باید نگاهی بلندمدت و همراه با برنامه‌ریزی دقیق و امید به آینده و بهره‌گیری مناسب از ابزار هنر برای تأثیرگذاری حداکثری باشد. (۱ اسفند ۱۳۹۱)

- لزوم انعکاس تفکر اسلامی به دستگاه‌های هنری

من نمی‌دانم این دستگاه رسمی هنری ما، کی می‌خواهد با اعماق تفکر اسلامی آشنا بشود؟ می‌نویسند، غلط! اجرا می‌کنند، غلط! در قالب‌های هنری حرف می‌زنند، غلط! چرا؟ منطق اسلام این‌طور نیست. (۱۱ اردیبهشت ۱۳۷۰)

- اصلاح امور معرفتی رسانه

اصلاح در علوم انسانی و تحول در سینما و تلویزیون بدون اصلاح پایه‌های معرفتی علوم انسانی غربی، امکان‌پذیر نیست و اصلاح این پایه‌ها نیز در گرو ارتباط مؤثر با حوزه‌های علمیه و علمای دین است. (۱ اسفند ۱۳۹۱)

- القای معرفت عمیق به کارگردانان

عوامل گوناگونی برای خطا در جهت‌گیری یک فیلم هست؛ یکی اش هم ممکن است نقش کارگردان باشد... ما اگر احساس می‌کنیم که به وسیله یک کارگردان، یک معرفت عمیق صحیحی در یک فیلم منعکس نمی‌شود، باید ببینیم این معرفت عمیق چگونه می‌توانست به دل این کارگردان القاء شود تا او بتواند معرفت درونی خودش را منعکس کند. هر کسی باید آن‌چه را که خودش می‌فهمد، خودش ادراک می‌کند و خودش احساس می‌کند، آن را در هنرش بگنجانند؛ و الا هنر یک چیز مصنوعی خواهد شد. (۲۳ اردیبهشت ۱۳۸۵)

- فراهم آوردن زیرساخت‌های فرهنگی برای ساخت فیلم انقلابی

این‌جور کارها کارهایی نیست که یک‌شبه به وجود بیاید... این‌ها همه زیرساخت‌هایی لازم دارد- مثل زیرساخت‌های طبیعی- تا این زیرساخت‌ها فراهم نباشد، کار به وجود نمی‌آید. این زیرساخت‌ها بعضی‌اش کاملاً فراهم نیست... بعضی حتی در یک دوره‌هایی تخریب هم شده... حالا باید این‌ها را رو به راه کنند. (۳۱ مرداد ۱۳۸۹)

- نمایش زندگی ائمه علیهم السلام به جای الگوهای منحط غربی
الگو ساختن و نشان دادن الگوهای واقعی زندگی از ائمه علیهم السلام یا از چهره‌های
معصومین علیهم السلام به جای این الگوهای مصنوعی و تقلبی و بدلی که امروز با انواع
و اقسام وسایل دارد به همه ملت‌ها... معرفی می‌شوند- مانکن‌ها و رقص‌ها-
تلقین می‌شود، خوب است و من کمترین تردیدی ندارم در این‌که این کاری که
شماها در زمینه مسائل ائمه علیهم السلام و توسلات و اظهار عشق و محبت و مرثیه
می‌کنید... خوب است؛ لیکن کافی نیست. (۲۵ شهریور ۱۳۸۷)

- الگوسازی از ائمه علیهم السلام در رسانه
امروز دستگاه‌های تبلیغاتی دنیا برای گمراه کردن انسان‌ها- دائم- الگو جلوی
چشم نسل‌های بشر در همه دنیا می‌آورند؛ البته الگوها کم‌جاذبه و ناموفق است،
اما دست‌بردار نیستند... آن‌ها برای این کار، پول‌ها خرج می‌کنند و فیلم‌های
هالیوودی و چیزهایی از این دست... با این‌که می‌گویند هنر بایستی فارغ از
سیاست و جهت‌گیری سیاسی باشد، رفتار خودشان به عکس است و این‌جوری
نیست... آن‌ها از همه امکانات استفاده می‌کنند برای الگوسازی؛ ملت‌ها هم
دستشان خالی است و الگو و نمونه‌ای که بتوانند در مقابله با آن‌چه که آن‌ها می‌آورند،
از خودشان نشان بدهند، ندارند. ما دستمان پُر است. (۱۷ مرداد ۱۳۸۳)

- لزوم هدف‌گیری اصلاح فرهنگ عمومی در فیلم‌سازی
اصلاح فرهنگ عمومی از همه کارها مهم‌تر است؛ چون این کار، محور همه
کارهای دیگر است. کتاب باید برای اصلاح فرهنگ عمومی منتشر شود. فیلم
باید برای اصلاح فرهنگ عمومی ساخته شود. هنر باید در جهت فرهنگ
عمومی هدایت شود. صدا و سیما، در همه‌ی برنامه‌هایش- چه هنری، چه خبری
و چه گزارشی- دائماً باید در خدمت فرهنگ عمومی کار کند. (۱۹ تیر ۱۳۷۴)

- تشکیل اتاق فکر جهت هدایت رسانه

حوزه‌های علمیه نقش‌شان در صدا و سیما فقط این نیست که يك واعظ خوش‌زبانی بیاید آن‌جا، مردم را نصیحت کند؛ نه، حوزه علمیه باید کمیته‌ها تشکیل بدهند، مجموعه‌ها تشکیل بدهند، اتاق فکرهای دینی تشکیل بدهند، راجع به مسائل گوناگون بنویسند، بحث کنند، تحلیل کنند، تحقیق کنند و محصولات این‌ها را بدهند بیرون. فضا وقتی که درست شد، طبعاً اثر می‌گذارد.

روی بازی هنرمند هم اثر می‌گذارد. (۲۵ شهریور ۱۳۸۹)

- رفع نیازهای داخلی و بین‌المللی رسانه‌ای

بزرگانی که در رأس شورای عالی حوزه علمیه هستند، باید به صحنه دنیا و داخل کشور نگاه کنند و ببینند چه نیازهایی وجود دارد و چگونه می‌توان این نیازها را تأمین و افرادی که رفع این نیازها می‌کنند، تربیت کرد. (۱۴ شهریور ۱۳۷۴)

- استفاده از رسانه برای ساخت انسان باب اسلام و انقلاب

رادیو و تلویزیون اصلاً برای ساختن انسان باب اسلام و انقلاب است، غیر از این نیست؛ یعنی هیچ هدفی فراتر و بالاتر از این هدف وجود ندارد. (۸ بهمن ۱۳۷۰)

- استفاده از رسانه برای طرح اندیشه‌های صحیح و هدایت افکار

از وظایف صدا و سیما طرح اندیشه‌های صحیح و هدایت افکار عمومی است. (۲۲ اردیبهشت ۱۳۷۱)

۳. حوزه علمیه و تعامل نظارتی با رسانه

- نظارت بر رسانه

باید نظارت در حین تولید داشته باشیم و نظارت کیفی داشته باشیم که چقدر محتوا دارد برنامه‌ها و سرکشی کنید مبدا پولی خرج شود بیهوده که بعد مجبور باشید اشکالاتش را برطرف کنید. (۹ مرداد ۱۳۷۵)

باید در برنامه‌ها نظارت کیفی داشته باشید، نظارت را فقط محدود به ملاحظات فقهی و شرعی نکنید، این‌ها لازم است؛ ولی باید نظارت کیفی به محتواها هم باشد، یعنی چقدر محتوا دارد و محتوا چگونه است. (۱۱ آذر ۱۳۸۳) از تولید- به خصوص در سیما- باید مراقبت بشود... باید در تمام طول مدت کار، ابزارها و چشم‌ها و بینش‌های سرشار از بصیرتی مراقبت داشته باشند ببینند چیزی از آب در می‌آید. (۷ مرداد ۱۳۶۹)

- مدیریت رسانه

ما وقتی به تصویر دنیای اسلامی کشورمان نگاه می‌کنیم، ۵ کار اصلی را می‌بینیم که باید انجام آن را از حوزه توقع داشته باشیم... کار پنجم، تبلیغ در سطح وسیع و به شیوه مطلوب و مدرن است. (۷ آذر ۱۳۶۸) باید این دستگاه از دو خصوصیت برخوردارتر باشد: کاردانی و تخصص، مدیریت قوی که عدم هر کدام موجب خساراتی خواهد شد. (۸ آذر ۱۳۶۴)

نتیجه‌گیری

بر اساس فرمایشات مقام معظم رهبری که محور مطالعات، مصاحبات و جمع‌بندی نظرات کارشناسان قرار گرفت، به نظر می‌رسد حوزه علمیه و رسانه می‌توانند در سه عرصه حمایت، هدایت و نظارت- با هم- تعامل برقرار کنند.

مطابق با مطالعات سخنان مقام معظم رهبری و نظر کارشناسان در این زمینه، این طور یافت شد که حوزه علمیه در این عرصه‌ها- کم و بیش- ورودهایی پیدا کرده است؛ اما این مقدار از ورود حوزه نه برای ترویج اسلام ناب به سراسر جهان کافی است و نه به تبیین و عملیاتی کردن رهنمودهای ایشان منجر می‌شود.

در شرایط کنونی که عصر ارتباطات است، بخش عمده موفقیت حوزه علمیه و دست برتری اسلام ناب بر کفر- در جهان معاصر- به این امر است که حوزه علمیه

در تمام موارد تعامل- حمایت، هدایت و نظارت- با رسانه‌ها اعم از رسانه ملی، فضای مجازی و ماهواره رویکرد خود را تغییر داده و ورود جدی متخصصانه، اعمال کند؛ به گونه‌ای که در این عرصه- خود- به عنوان یک الگوی رسانه اسلامی و دینی در جهان بشریت معرفی شود و گوی و میدان را از منادی کفر برآید و خود، منادی و پرچمدار اسلام باشد، نه کسانی که بویی از اسلام نبرده و فقط در صد تخریب چهره واقعی اسلام باشند.

یکی از نکته‌های قابل تأمل برای اهالی حوزه علمیه این است که از مجموع ۱۷۳ راهکار و روش عرصه‌های تعاملی، حمایت، هدایت و نظارت که نویسنده به آن‌ها دست یافته است، حوزه علمیه فقط در تعداد ۱۰ الی ۲۰ مورد از این موارد ورود پیدا کرده است که آن نیز به صورت جدی و تخصصی نیست که این مطلب می‌تواند نشان دهنده دلایلی مثل کم‌کاری، عدم شناخت تأثیر و کارآمدی رسانه از طرف حوزه علمیه باشد.

به طور کلی، راهکارهای تعاملی حوزه علمیه و رسانه که همگی این راهکارها برگرفته از نظرات کارشناسان حوزوی متخصص در امر رسانه است، در قالب جدول زیر و با سطرهای متفاوت بیان گردیده است:

جدول ۱: راهکارهای تعاملی حوزه و رسانه از منظر کارشناسان

راهکارهای نظارتی بالقوه حوزه علمیه	راهکارهای هدایتی بالقوه حوزه علمیه	راهکارهای حمایتی بالقوه حوزه علمیه
- نظارت از طریق مرکز نظارت و ارزیابی صدا و سیما	- تحول در علوم انسانی با کمک رسانه	- برگزاری جشنواره‌های عمومی کشوری و بین‌المللی
- نظارت به صورت روندی	- به عنوان نقطه اتصال بین مبنای دینی و رسانه	- تشویق و حمایت بر مبنای قرآن جهت دادن به افکار از طریق موضوعات جشنواره‌ها
- نظارت همراه با آموزش	- تولید متون	- تشویق و حمایت در عین آرامش
- نظارت رسمی و غیر رسمی	- حضور متخصصین به عنوان	

مشاور در کنار کارگردان ها	- مشاور در کنار کارگردان ها	- نظارت در جهت تکامل یکدیگر
ارزیابی ممیزی ها بدون برنامه ریزی و حمایت هنری	- ارزیابی ممیزی ها بدون برنامه ریزی و حمایت هنری	- نظارت در قسمت ارائه دین از رسانه
زیر چتر حوزه قرار گرفتن	- افراط و تفریط	- عدم نظارت در موارد تخصصی رسانه
هنرمندان متعهد و دینی	- از مواضع قدرت، محتوا را	- نظارت درونی و بیرونی
حمایت معنوی از طریق حوزه	- تحمیل نکردن	- نظارت پدران
تشویق از طرف بزرگان حوزه	- توجه به فطریات انسانی	- نظارت بر محتوا (قبل، حین و بعد از پخش)
چاپ، تبلیغ و تدریس آثارشان	- در مبانی دینی رسانه	- نظارت بر محتوا (تولید و ارائه پیام)
حمایت محتوایی از طریق حوزه	- پذیرش رسانه به عنوان یک رشته تخصصی	- نظارت از طریق نخبگان متخصص
ایجاد شبکه هنرمندان متعهد	- تعیین مؤلفه های ساختاری و کارکردی رسانه دینی	- نظارت جامع نه به صورت فقهی و اخلاقی
تحلیل آثار توسط طلاب	- تعیین مبانی فقه رسانه به لحاظ فقه اکبر	- نظارت روند پژوهی
ایجاد الفت بین حوزه و رسانه	- فهم زمان خود، ساخت و شکار ابزار روز	- نظارت عمومی و خاص
مسئولیت پذیری در قبال رسانه	- تحویل داده های دینی به رسانه و هنرمندان	- نظارت از طریق دانش آموختگان صدا و سیما
کشف و حمایت نخبگان	- هضم مشروعیت رسانه	- نظارت در موارد تقریبی سازوکار حوزه و رسانه
تحویلی داده های دینی به رسانه	- خط دادن به مبانی دینی رسانه	- نظارت به شرط هدایت و حمایت
هنرمندان	- خلق و نوآوری دینی با زبان متفاوت	- نظارت بدون بخشنامه یا دستوری
دسته بندی انواع محتوا	- تبیین مبانی مناسب با فرهنگ اسلامی و ایرانی	- نظارت از طریق مدیریت فکری مدیران رسانه
اصلاح رفتار نسبت به هنر و رسانه	- ورود نهادهای حوزوی در بعد نظری رسانه	- نظارت از طریق مدیریت غیر مستقیم
دیدن شدن آثار ارزشی	- تبیین مبانی مناسب با فرهنگ اسلامی و ایرانی	- نظارت از طریق پرورش مدیران متأثر از فرهنگ اجتهاد
استفاده از هنرمندان برجسته در جشنواره ها	- ورود نهادهای حوزوی در بعد نظری رسانه	- استفاده از مدیران متخصص، آشنا به رسانه و ارزش گرا
تشکیل هیئت منصفه	- تزریق مبانی دینی از طریق واحد درسی	
متخصص در جشنواره ها	- استفاده رسانه از حوزه در بعد آموزش و پرورش بنیادین	
تشویق هنرمندان متدین	- تعریف سازوکاری مناسب	
انقلاب در عرصه بازیگری، کارگردانی و تدوین		
ریسک پذیری طلاب هنرمند		
تربیت هنرمند طلبه		

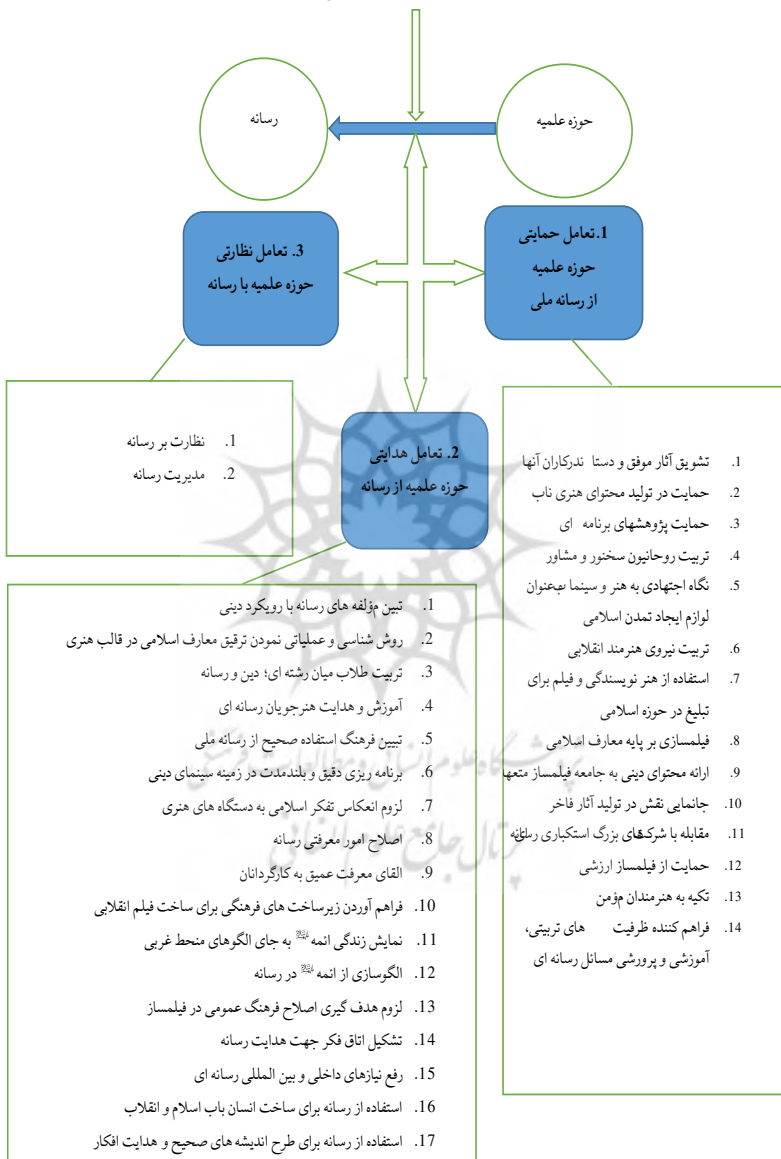
<p>- تکثیر آوینی‌ها به بدنه رسانه</p> <p>- پذیرش سهم حوزه در تولید محتوای هنری</p> <p>- تولید محتوا به طور عام</p> <p>- استفاده از هنرمندان طراز اول</p> <p>- در آثار ارزشی و دینی</p> <p>- گزینش محتوای ناب از متون دینی</p> <p>- برنامه‌ریزی دقیق و تدوین برنامه آموزشی</p> <p>- ارائه امکانات مادی و معنوی</p> <p>- دادن فرصت زمانی از طرف طلبه</p> <p>- تبدیل متون دینی به محض و کاربردی و جداکردن آن‌ها از هم</p> <p>- حضور نمایندگان متخصص حوزه در شورای طرح و برنامه</p> <p>- پژوهش‌های برنامه‌ای</p> <p>- به کارگیری طلاب در خط تولید</p> <p>- حمایت اعتقادی و مکتبی هنرمندان</p> <p>- تربیت استاد برای مراکز رسانه‌ای</p> <p>- حوزوی و غیر حوزوی</p> <p>- تحویل خوراک سالم به رسانه‌ها</p> <p>- تولید کننده‌ها</p> <p>- برجسته کردن هنر اسلامی ایرانی</p> <p>- تولید نظریه رسانه‌ای و ارتباطی</p> <p>- تولیدگری، آفرینش‌گری و خلق</p> <p>- بعد هنری متناسب با فرهنگ دینی</p>	<p>جهت استفاده از مبانی دینی</p> <p>- روش‌شناسی و عملیاتی</p> <p>نمودن معارف در قالب هنری</p> <p>- ایجاد جدول پخش برنامه‌ای</p> <p>- استفاده از تهیه‌کنندگان</p> <p>حرفه‌ای مسلط به زبان حوزه</p> <p>- تربیت نیروی انسانی آشنا</p> <p>با رسانه ملی و حوزه</p> <p>- ایجاد چشم انداز و نقشه راه</p> <p>- مشخص کردن و سطح‌بندی</p> <p>طلاب رسانه‌ای</p> <p>- شناخت ظرفیت‌های موجود و استفاده از آن‌ها</p> <p>- آسیب‌شناسی برنامه‌ها و ظرفیت‌های موجود</p> <p>- ارائه طریق به جای فتوا</p> <p>- تبدیل معارف دینی به زبان هنر</p> <p>- تربیت کارگردان با چارچوب اسلامی</p> <p>- روزآمدی روش‌های آرایش پیام‌های دینی</p> <p>- ابداع و خلق روش‌های جدید برای ارائه مفاهیم دینی</p> <p>- روش‌شناسی خاص</p> <p>- روش‌شناسی در نحوه ارتباط محتوا با فرم و ساختار</p>	<p>- پذیرش عدم مدیریت مطلوب صد درصدی</p> <p>- بنای ساختمان رسانه‌ای جدید بر مبنای دین، کارآمدی و سبک</p> <p>- بازسازی نظام فرسوده مدیریت رسانه</p> <p>- نظارت و کمک در عرصه مدیریت میانی</p> <p>- مساعدت نهاد رهبری و رسانه در جهت ورود طلاب</p> <p>- تربیت مدیران متدین، متخصص و با سابقه مدیریت</p> <p>- نقش مشاوره‌ای داشتن</p> <p>- نظارت از طریق مدیریت کلان در قسمت‌های سیاست‌گذاری، راهبردی و خط‌مشی دادن</p>
---	--	--

<p>- روش‌شناسی شناخت - قالب‌های برنامه‌ای - برگزاری کلاس‌های آموزشی با کمک رسانه - حمایت از طلاب میان‌رشته‌ای دین و رسانه - تلویین کتب مانوس با دین و رسانه - واگذاری‌ها بر عهده مراکز اقداری و حاشیه‌ای حوزه - هدایت بخشی به طلاب میان‌رشته‌ای - عدم تأخیر در ساماندهی اداری - آموزش و هدایت هنرجویان رسانه‌ای - نقش تربیتی داشتن - قراردادن نکات کلیدی مسائل دینی در اختیار هنرجویان رسانه‌ای - تدوین کتب و مدارس آموزش دینی، خاص هنرجویان رسانه‌ای - ایجاد فرصت مطالعاتی برای هنرجویان رسانه‌ای در مراکز حاشیه‌ای حوزوی - برگزاری کارگاه‌های چندروزه مشترک - همایش و سمینارهای مشترک</p>	<p>- تمدن‌سازی هنر اسلامی ایرانی - ایجاد آزادی علمی برای طلاب رسانه‌ای - استفاده از افراد صاحب قلم - حمایت در امور پایه‌ای محتوایی و زیربنایی - ضمانت اجرایی برای طلاب متخصص رسانه - حمایت مشاوره‌ای - ورود طلاب رسانه‌ای در سازمان‌های هنری - ایجاد آموزشکده‌های تولید محتوا و تربیت طلاب رسانه‌ای - آموزش حوزه توسط رسانه - تولید محتوای مورد نیاز مخاطب و قابل پخش - تعریف علمی از پشتیبانی پژوهشی حوزه به عنوان منبع اصلی و رسانه به عنوان مبدل - ورود به صورت NGO - استفاده از پژوهشگران متخصص رسانه در همه موضوعات و تبیین درست آن‌ها - تأثیر از طریق پژوهش برنامه‌ای پشتیبان پژوهی در بعد برنامه‌های معارفی - تربیت طلاب علمی کاربردی - اهمیت دادن به پژوهشگران دینی</p>
---	---

<p>- پژوهش متناسب با برنامه، موضوع و رفع موانع</p> <p>- برگزاری جلسات اخلاق در رسانه</p> <p>- پژوهش برنامه‌ای متناسب با فرهنگ دینی</p> <p>- ساخت قالب برنامه‌ای خاص</p> <p>- ایجاد تعهد دینی در</p> <p>- آموزش طلاب رسانه‌ای از طریق هنرمندان</p> <p>- فرا گرفتن اقتضائات رسانه</p> <p>- تربیت طلاب سخنور و مشاور</p> <p>- استفاده از ظرفیت‌های خاص رسانه‌ای در حوزه</p> <p>- کارشناسی برنامه‌های مذهبی و غیر مذهبی از طریق کارشناسان</p> <p>- متخصصان حوزوی</p>	<p>- نشریات مشترک</p> <p>- تأمین دانش</p> <p>- سیستمی عمل کردن</p> <p>- هدایت از طریق محورهای همایش</p> <p>- ارتباط‌گیری از طریق افراد شاخص برای عموم</p> <p>- پذیرش مسئولیت در قبال هنرجویان</p> <p>- ترویج سواد رسانه‌ای</p> <p>- تدوین طرح جامع</p> <p>- استفاده از ظرفیت‌های خاص رسانه‌ای</p> <p>- سواد رسانه‌ای</p> <p>- معرفی آثار مخرب رسانه‌ها</p> <p>- محیط‌های تشریحی سالم</p> <p>- فرهنگ‌سازی استفاده صحیح از رسانه‌ها با منبر، کتاب، مقاله، نشریات و رسانه</p> <p>- معرفی جایگزین سالم</p> <p>- کنترل مجاری خلاف</p> <p>- اصلاح خود و سپس جامعه</p>	
--	---	--

بنابراین، الگوی مطلوب تعامل حوزه علمیه با رسانه- اعم از رسانه ملی، فضای مجازی و ماهواره- به شرح نمودار زیر ترسیم می‌شود:

نمودار ۲: الگوی مطلوب تعامل حوزه و رسانه

فهرست منابع

۱. تارنمای مقام معظم رهبری، <http://farsi.khamenei.ir>
۲. آقائوری، حمید (۱۳۹۰). حوزه و روحانیت در نگاه رهبری: بیانات رهبری از سال ۶۸ تا ۸۸. قم: اداره ارتباطات دبیرخانه شورای عالی حوزه‌های علمیه.
۳. گرجی، ابراهیم. و سجاد برخورداری (۱۳۸۸). مبانی روش تحقیق در علوم اجتماعی. تهران: نشر ثالث.
۴. مصاحبه عمیق با حجت الاسلام رضوانی، حجت الاسلام غفاری فر، حجت الاسلام اعتضادی، حجت الاسلام طویایی، دکتر شرف‌الدین، دکتر میرخندان، دکتر رجائی فر، دکتر خیری، دکتر رحیمی سجاسی.

